

Antikvarisk konsekvensbeskrivning

Detaljplan, Edshammar 9:1, Vattholma

Datum: 2022-01-13 Uppdragsnummer: 19U1620

Bjerking AB · Box 1351, 751 43 Uppsala · Box 9251, 102 73 Stockholm · Växel: 010-211 80 00 · bjerking.se

PM/Rapport

UPPDRAG: Kulturmiljöutredning och konsekvensbedömning

Titel på rapport: Kulturmiljöutredning och konsekvens-
bedömning. Edshammar 9:1. .

Status: granskningshandling

Datum: 2022-01-13

MEDVERKANDE

Uppdragsgivare: Uppsala Akademiförvaltning

Kontaktperson: Kerstin Karlsson

Konsult: Bjerking AB

Uppdragsansvarig: Fredrika Mellander Rönn, Bjerking AB

Handläggare: Johan Dellbeck, Bjerking AB

Handläggare fotomontage: Hanna Mårtensson, Bjerking AB

Kvalitetsgranskare: Fredrika Mellander Rönn, Bjerking AB

Bjerking AB

Kungsgatan 36A, Uppsala.

Hornsgatan 174, Stockholm.

www.bjerking.se

Omslag: *foto från Lena kyrkogård mot det aktuella planområdet 4 november 2021.*

Innehållsförteckning

Inledning	4
Historiska kartor	6
Lagstiftning och gällande planer	9
Förslag till detaljplan	11
Konsekvensbedömning	12
Påverkan på riksintresseområdet	17
Rekommendationer för anpassning till kulturmiljön	18
Käll- och litteraturförteckning	19

Inledning

Bakgrund och omfattning

Planläggning av en del av Södra Vattholma inom fastigheten Edshammar 9:1 har inletts av Uppsala kommun på initiativ av fastighetsägaren Uppsala Akademiförvaltning. Syftet är att uppföra ny bostadsbebyggelse i form av villor, radhus och några mindre flerbostadshus samt en förskola. För att få länsstyrelsens synpunkter på planerna begärde Uppsala kommun samråd med länsstyrelsen avseende undersökning enligt 6 kap. 6 § miljöbalken samt 5 § miljöbedömningsförordning. Länsstyrelsen inkom med ett yttrande där de bedömer att detaljplanen *"kan komma att innebära påverkan på riksintresse för kulturmiljövård och att det därmed kan finnas risk för betydande miljöpåverkan"*.

Syftet med denna utredning är därför att bedöma den föreslagna bebyggelsens påverkan på kulturmiljön inom det aktuella området som alltså är en del av det större område av riksintresse för kulturmiljövård.

Uppdraget omfattar en kulturhistorisk konsekvensanalys av ett framtaget förslag till ny bebyggelse. Det som ska bedömas är den nya bebyggelsens eventuella påverkan på ett område av riksintresse för kulturmiljö, C30 Gamla Uppsala samt Fyrisåns och Björklingeåns dalgångar.

Tidigare utredningar

Bjerking har tidigare utfört en kulturhistorisk förstudie som beskriver planområdets förutsättningar med hänsyn till kulturmiljövärden i området. Den utfördes 2019 av Therese Fast, kulturgeograf.

Utredningsområdet

Den aktuella fastigheten utgör en del av den historiska utmarken som hört till Lenaberg. Marken ägs idag av Gustavianska stiftelsen vid Uppsala universitet och omfattar ca 12 ha. Planområdet ligger mellan Vattholma i norr och Stenby i sydväst. Västerut vidtar Fyrisåns vidsträckta öppna dalgång där den bördiga Uppsalaslätten breder ut sig. Slättens höga uppodlingsgrad ger upphov till vidsträckta vyer. Parallellt med ån löper Vattholmaåsen, en biås till Uppsalaåsen som ansluter till huvudåsen strax norr om Uppsala. I berggrunden finns stråk av malmförande bergarter och urkalksten som tillsammans med skogen och vattenkraften från Fyrisån utgjort basen för traktens tidiga järnhantering och stenindustri. Planområdet ligger relativt högt i landskapet och domineras idag av småkuperad skogsmark på blockrika moränjordar. Strax väster om planområdet går den gamla landsvägen mot Uppsala som i höjd med Stenby ansluter till en mindre brukningsväg genom skogsområdet mot Lenabergs kalkbrott."

Historik

Fyrisåns dalgång utgör en förhistorisk centralbygd präglad av lång bosättnings- och brukningskontinuitet vilket återspeglas i rika fornlämningsmiljöer. Under bronsåldern utgjorde den centrala Uppsalaslätten ett stort fjärdsystem med inskjutande vikar och grunda vatten. I takt med landhöjningen frilades odlingsbara jordar och foderrika ängs- och våtmarker. Slättens bördiga jordar och det strategiska läget invid de förhistoriska färdvägarna utmed Fyrisån och rullstensåsarna som förband det inre av Uppland med Östersjökusten erbjöd goda ekonomiska och näringsmässiga förutsättningar som gynnade framväxten av en lokal aristokrati. Under

järnålder – tidig medeltidig framträder området som ett maktpolitiskt centrum med stor betydelse i det begynnande svenska rikets framväxt.

I dalgången väster om området ligger Lena kyrka från 1300-talet med kyrkbyn Lenaberg strategiskt beläget på Vattholmaåsen. Lena omnämns i de skriftliga källorna 1296 (in Lenum). Namnet har betydelsen 'sluttning, backe' och syftar troligen på läget på åsen. Fyrisån som löper genom Vattholma utgör en viktig livsnerv för traktens utveckling. Åns strömmar och fall nyttjades tidigt för att driva industriella näringar i form av kvarndrift och järnhantering. Trakten kring Vattholma ingår i Dannemora bergsbruksområde som har medeltida anor. Bergslagen omfattade bergen Dannemora berg, Hökhuvud berg och Lenaberg. Det är oklart hur det uppländska medeltida bergsbruket var organiserat med troligen kom kungamakten och frälset tidigt att kontrollera verksamheten.

Vattholmas äldsta del är framväxt kring Vattholma bruk där ett kronobruk etablerades på 1500-talet. Vid Vattholma anlades också ett mässingsbruk under perioden. Huvuddelen av järnmalmen bröts i Dannemora men malm hämtades även från gruvor i Lena socken. Från 1850-talet bröts järnmalm i större skala i Lenabergs och Stenby gruvor belägna söder om Stenby.

Med industrialismens genombrott under 1800-talet kom järnvägen att revolutionera transportsystemet med nya förutsättningar för industriell utveckling, handel och avsättning av produkter. Till Vattholma anslöt Uppsala–Gävle järnväg som öppnades för trafik 1874. I anslutning till järnvägsstationen utvecklades med tiden ett mindre samhälle. Stångjärnsframställningen lades ned i början av 1900-talet och driften lades om till manufaktursmide, mekanisk verkstad, snickeri och gjuteri. Den nyare delen av Vattholma ligger öster om bruket och består i huvudsak av radhus- och villabebyggelse från 1970- och 1980-talet.

Lenabergs urkalkstensstråk kom att brytas redan under medeltid. Marmor från Vattholmatrakten användes vid medeltiden slut till skulpturala arbeten i Uppsala domkyrka och till restaureringen av domkyrkan i slutet av 1800-talet. Kalksten var också en viktig beståndsdel i järnframställningen och tillsattes för att få slaggen mer lättflytande. Från 1860-talet koncentrerades kalkstensbrytningen i Vattholmaområdet till Lenabergsbrotten belägna sydöst om Vattholma. I Lenabergs kalkstensbrott bedrevs industriell brytning mellan 1860 och 1937. Under denna period bröts kalkstenen huvudsakligen till bränning och malning.

I början av 1900-talet arrenderades brottet av Lenabergs kalkbruk AB, som hade ett 20-tal anställda. Åren 1918–1937 övertogs arrendet av Skutskärs sulfatfabrik och varefter driften upphörde. Den totala brutna volymen uppgår troligen till omkring en miljon ton. Kalkstenen fraktades från kalkbrotten ner till brännugnar vid Stenby på en linbana som byggdes 1907. Kalkugnarna låg intill järnvägen mellan Uppsala och Gävle med en anslutande hållplats för tåget.

Söder om Vattholma ligger Stenby f.d. gruvsamhälle som växte fram under senare delen av 1800-talet i anslutning till gruvdriften och kalkindustrin. I samhället finns äldre gruvarbetar-bostäder samlade utmed den gamla landsvägen.

Historiska kartor

Den tidigare nämnda förstudien innehåller en genomgång av historiska kartor från början av 1700-talet och fram till 1950-talets ekonomiska karta för att belysa områdets förändringar genom tiderna. Förstudien visar att planområdet under 1700- och 1800-talet varit bebyggt med torp och backstugor med tillhörande jordbruks- och betesmark. Inom området finns även rester av äldre vägsträckningar. Här nedan har jag infogat delar av förstudiens redovisning av äldre kartmaterial.

Ägodelningskarta 1714

Karta från 1714. Planområdet låg vid denna tid på kyrkbyns utmark och vid denna tid låg ett torp med tillhörande små åkervretar inom området.

Avmätning skogsmark 1738

Vid denna tid har två torp tillkommit i anslutning till de tidigare obrukade åkervretarna på vardera sida om landsvägen. Soldattorpet från 1714 års karta ligger kvar på samma plats. Torpens småskaliga inägor omgavs av hägnader. Från landvägen norr om soldattorpet sträckte sig en fågata där boskapen drevs till betet på

Laga skifte 1866

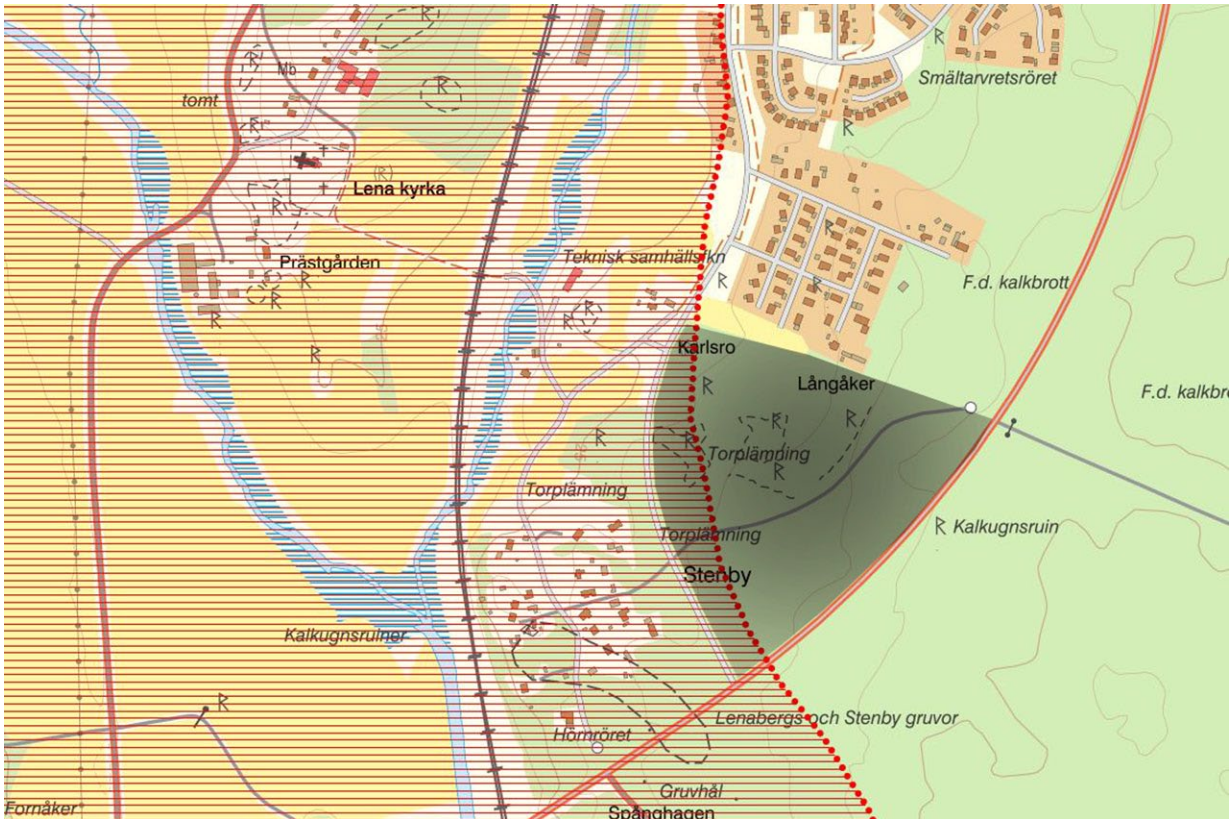

På laga skifteskartan från 1866 syns fyra hus på platsen för 1700-talets soldattorp. Med ytterligare ett hus avskilt beläget längre österut. På häradsekonomiska kartan från 1859–63 benämns husen som backstugor. Invid landsvägen låg en samfällt nyttjad svinvall.

Historiskt ortofoto 1960

På ortofotot från 1960 framträder ännu den f d fägatan som löper mellan åkrarna ut mot de trädbeväxta hagmarkerna. I planområdet mitt finns även brukningsvägen mot kalkbrotten.

Karta som visar riksintresseområdets gräns som streckad röd linje och planområdet som mörkare skuggat område.

Lagstiftning och gällande planer

Riksintressen för kulturmiljövården

En mindre del av planområdet i väster ligger inom riksintresse för kulturmiljövården: Gamla Uppsala samt Fyrisåns och Björklingeåns dalgångar, [C 30]. Riksintresseområdet omfattar kärnområdet för det gamla folklandet Tiundaland och utgör en centralbygd av stor betydelse för rikets historia med kontinuitet sedan bronsålder. Riksintresseområdet består av följande motiv och fysiska uttryck.

Motivering

Centralbygd av stor betydelse för rikets historia med kontinuitet sedan bronsåldern och med politiskt centrum under forn- och medeltid med kultplats, kungsgård och Sveriges första ärkebiskopssäte. Miljön återspeglar en successiv kolonisation av området, där landhöjningen styrte val av platser för de förhistoriska centrumbildningarna och flytten av centralplatsen vid Gamla Uppsala till Uppsala. (*Fornlämningssmiljö, kommunikationsmiljö, odlingslandskap, herrgårdsskap*)

Uttryck för riksintresset

Omfattande bestånd av skärvstenshögar och boplatzlämningar från bronsåldern belägna invid dåtidens strandlinje genom Björklinge, Ärentuna, Lena och Tensta socknar. Bronsåldersgravfält med hällkista vid Dragby samt gravfält i Lena, Tensta och Ärentuna socknar som uppvisar kontinuitet från bronsålder till äldre järnålder. Äldre järnåldersgravfält med resta stenar och offerkälla vid Gödåker. Yngre järnåldersgravfält med inslag av monumentala högar utmed Uppsalaåsen i Björklinge och Vattholmaåsen i Lena, båtgravfältet vid Valsgårde.

Kommunikationslämningar utmed åsarna och åarna i form av hålvägssystem och flera vadställen med runstenar och högar, t.ex. vid Storvad och kung Skutes hög i Lövstalöt. Gamla Uppsala med kungshögar och gravfält från järnåldern, lämningar av kungsgård och tidigmedeltida domkyrka samt senare sockencentrum. De visuella sambanden mellan fornlämningsområden, Uppsala högar och Gamla Uppsala kyrka samt vyer in mot Uppsala stad och symboliska landmärken som slott, domkyrka och Carolina Rediviva. Björklinge, Lena, Tensta och Ärentuna medeltida kyrkor med anknytning till stormannaätter och tillhörande administrativa sockencentrum. Det medeltida Salstagodset med 1600-talsslott och omgivande herrgårdslandskap. Den raka 1600-talsvägen från Uppsala med stenalvsbro och gästgivaregård i Högsta samt med Björklinge kyrka som fond. Byar med radbystruktur. Protoindustriella miljöer knutna till odlingslandskapets åar och dess vattenkraft, som kvarnar, sågar och småindustrier av olika slag vid Ekeby, Rosta och Järsta samt Vattholma bruksmiljö med byggnader från 1700- och 1800-talen. Det öppna odlingslandskapet som omges av en skogsridå.

Regionalt kulturmiljöprogram

En mindre del av planområdet i väster inom regionalt intresse för kulturmiljövård: Björklingeåns och Fyrisåns dalgångar, U21.

Odlingslandskapets bevarandeområden

En mindre del av planområdet i väster ligger inom odlingslandskapets bevarandeområden: Fyrisåns dalgång, BP.80.13.

Fornlämningar, historiska lämningar,

Det finns ett antal fornlämningar och historiska lämningar inom planområdet vilka redovisats i en rapport från 2020 upprättad av Göran Wertwein, Arkeologistik. Det rör sig bl.a. om husgrunder och stensträngar, lämningar bl.a. av de torp och backstugor som funnits i området.

Förslag till detaljplan

Ritningar och skisser med förslag till planläggning av området har tagits fram av Uppsala kommun. Syftet är att pröva möjligheten att bygga omkring 150 nya bostäder samt en förskola med minst fyra avdelningar och tillhörande skolgård. Bostäderna föreslås i första hand bestå av enbostadshus och radhus samt några mindre flerbostadshus i två våningar.

Illustrationsplan över förslag till områdets bebyggelse.

Illustrationsplan
Skala 1:3000/A4 0 100 200 (m)

Ovanstående plan visar villor norra delen av planområdet och radhus i sydöstra delen. I mitten av området finns en större grönyta eller park där en förskola är placerade i västra delen av grönytan. Öster om förskolan ligger tre mindre flerbostadshus.

Vad säger riksintressebeskrivningen?

I beskrivningen av uttrycket för riksintresset nämns Lena kyrka och Vattholmaåsen flera gånger.

Beskrivningen inleds med de förhistoriska lämningarna som i höglänt terräng innehåller skärvtenshögar och boplatslämningar från bronsåldern och gravfält med kontinuitet från

bronsålder till äldre järnålder. På Vattholmaåsen finns även yngre järnåldersgravfält med inslag av monumentala högar. Medeltiden manifesterar sig med Lena kyrka. Vattholma bruksmiljö med byggnader från 1700- och 1800-talen avslutar uppräkningsdelen av de uttryck för riksintresset som finns i det aktuella planområdets närhet.

I Uppsala kommuns översiktsplan finns en fördjupad beskrivning av förutsättningar för bevarande och utveckling inom kommunens riksintresseområden. Det aktuella planområdet beskrivs så här: *I öster där Fyrisån följer Vattholmaåsen har landskapet karaktär av en mjuk ådal kantad av en hög ås med hävdad ängs- och hagmark, ofta med rika fornlämningsmiljöer vilka utgör ett viktigt inslag i landskapsbilden. /.../ Vägnetet i området, i synnerhet vägen utmed Fyrisån, erbjuder fina vyer över jordbruksbygden och ängsmarken utmed Fyrisån.*

Där beskrivs även de sockencentra som finns i riksintresseområdet och Lena sockenstuga strax norr om kyrkan som är byggnadsminne. Det står även att i utkanten av området ligger även sentida villaområden i samhällen som Vattholma, Björklinge, Stolvreta och Lövsälö "som utgör expansiva närförorter till Uppsala stad".

I ÖP 2016 redovisar kommunen sitt ställningstagande rörande framtida bebyggelseutveckling i Vattholma. Ny tät bebyggelse bör i första hand uppföras i det öppna landskapet upp mot Salsta "utan hinder av riksintresset". Där står också att länsstyrelsen i sitt förslag till ny riksintressetext framhållit "att jordbrukslandskapet på ett övergripande plan bör behålla sin öppna karaktär så att 'byar, herrgårdar och kyrkomiljöer kan upplevas som de viktiga landmärken de är idag'."

Den sista meningen bedöms som mest relevant för bedömningen av den föreslagna bebyggelsens konsekvenser för riksintresseområdet.

Planområdet idag

Den fastighet som planen avser är idag bevuxen med en ung barrskog som tycks ha vuxit till sig de senaste 50 åren. Mellan planområdet och Stenby går en väg som förbinder Vattholma med väg 290. Vägen byggdes troligen i samband med att den nya bron över Fyrisån och förbifartsleden i skogen öster om Vattholma invigdes hösten 1983. Vägen ligger på en relativt hög vägbank. Mitt i området finns den gamla brukningsvägen till kalkstensbrotten. Den vägen är sparad i planförslaget och leder fram till södra kvarteret som ligger parallellt med väg 290.

Nedanför den nya förbindelsevägen från 1983 ligger den gamla landsvägen mellan Stenby och Vattholma. Vägen slingrar sig fram i landskapet och följer de topografiska förutsättningarna.

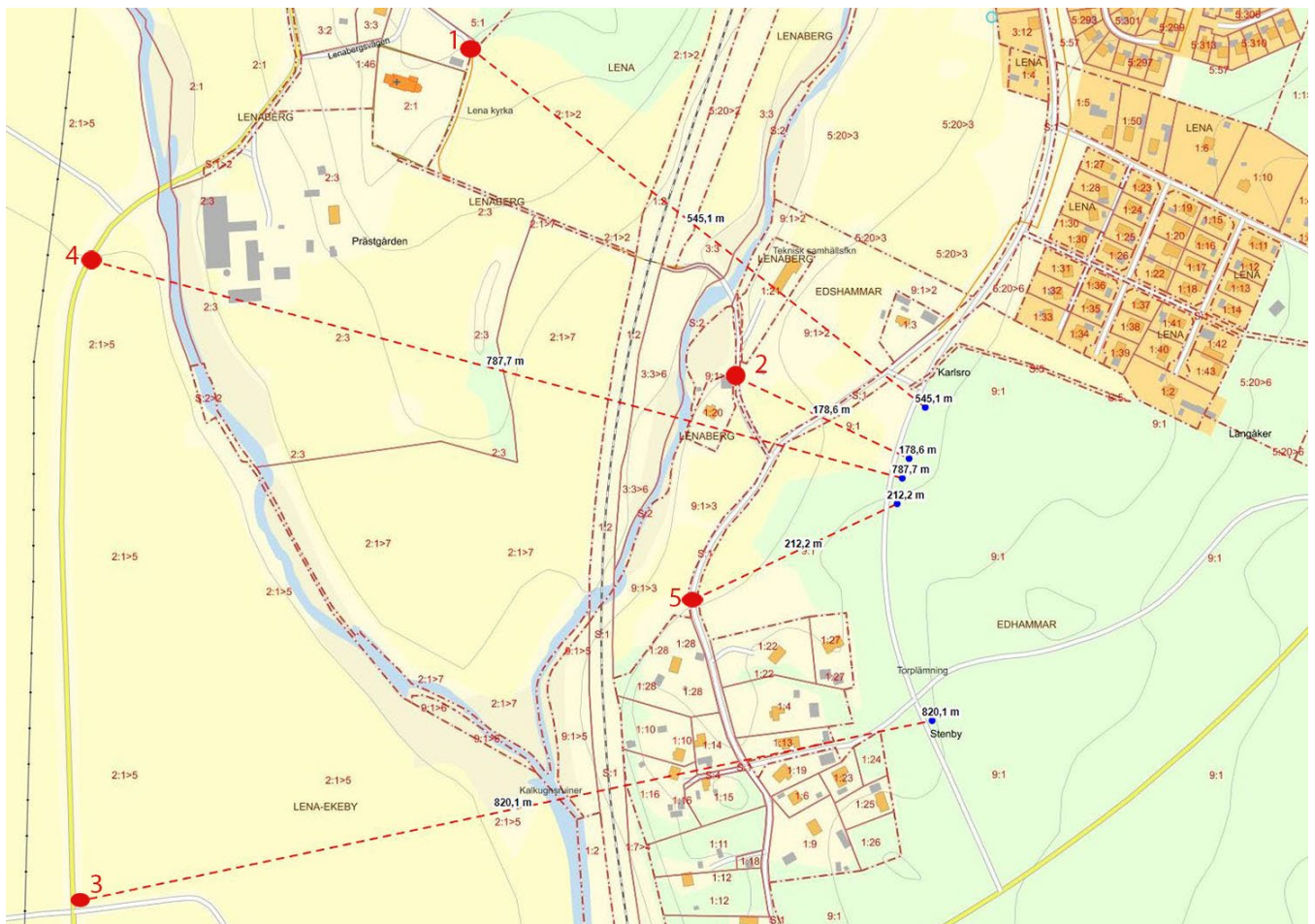
Konsekvensbedömning

Analys av synbarhet från ett antal fotopunkter

I kommunens undersökning av förutsättningarna för detaljplanen står det att "de befintliga skogs- och trädridåerna väster om planområdet medför att området huvudsakligen blir avskilt från de stora riksintressanta landskapsrummen kring Vattholmaåsen, Fyrisåns och Vendelåns dalgångar. Endast i norr finns en visuell kontakt mellan planområdet och Lena kyrka, men då Vattholma sedan tidigare är utbyggt i detta läge bör det vara möjligt med ytterligare bebyggelse utan att riksintresset skadas påtagligt."

Ett platsbesök har gjorts och planområdet har fotograferats från olika punkter för att kunna bedöma hur pass synlig den nya bebyggelsen skulle komma att bli. Den vidaste vyn över området har man på åsen vid Lena kyrka varifrån man kan se ut över planområdet utan skymmande trädriddåer. För att illustrera hur den nya bebyggelsen skulle te sig från denna punkt har vi låtit göra ett fotomontage där den nya bebyggelsen har lagts in i bilden. Eftersom det ännu inte fattats några beslut rörande husens nockhöjd, form och färgsättning eller fasad- och takmaterial har vi valt att låta illustrera byggnaderna med träfasader i en till två våningar med varierande fasadfärger.

Fotopunkterna har valts utifrån beskrivningen av uttrycket för riksintresset som gäller det öppna odlingslandskapet som omges av en trädriddå. Endast ett fotomontage med ny bebyggelse har gjorts, fotopunkt 1, eftersom flera av nedanstående vyer visar att den föreslagna bebyggelsen knappt syns eller inte syns alls från de punkter där man kan se ut över det öppna odlingslandskapet med bakomliggande trädriddå. Från en av punkterna, fotopunkt 2, skulle bebyggelsen synas väl, men det är en punkt där man inte har den vida utsikten över odlingslandskapet utan i stället ser ut över den skogsyta som kommer att bebyggas. Punkten ligger även i utkanten av riksintresseområdet.

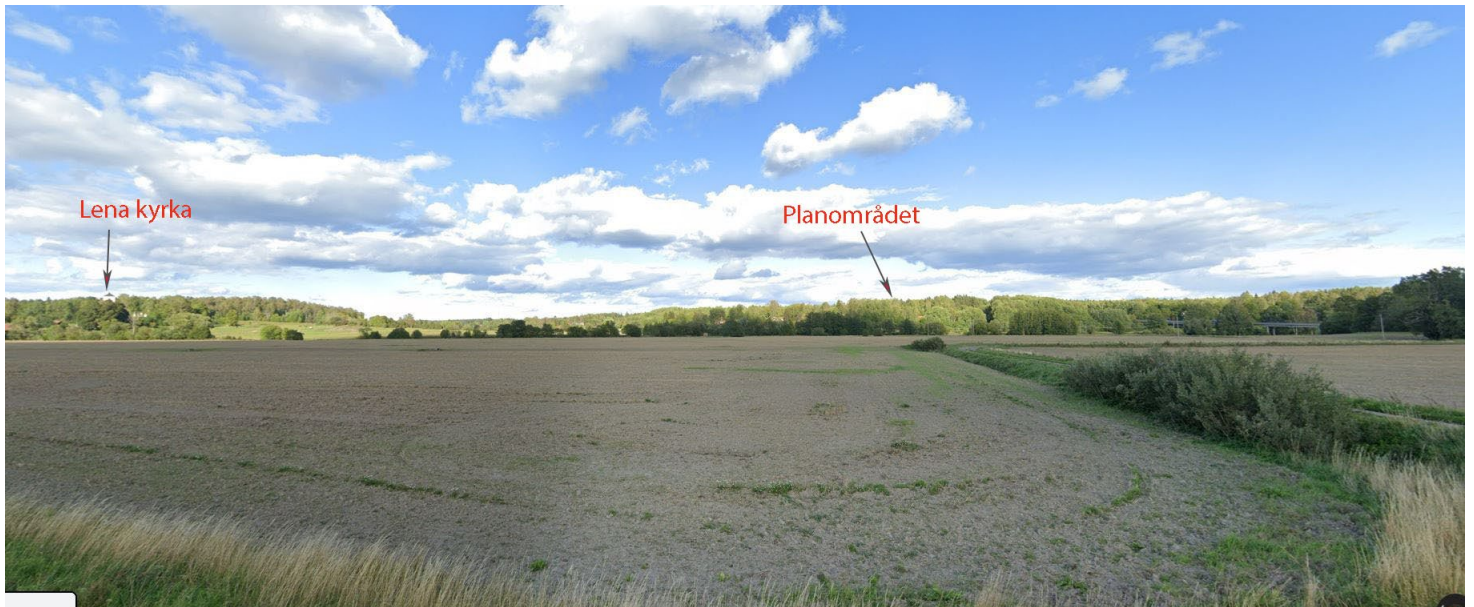

Kartan visar fotopunkterna och siktlinjerna som illustrerats i fotografierna nedan.

PM/Rapport

Fotopunkt 1. Bilderna ovan visar fotomontage med den nya bebyggelsen inlagd. Fotot är taget på en plats nära kyrkogårdens nordöstra hörn. Husen ligger i bildens mitt och lite till vänster om bildens mitt. Fotot är taget med objektiv EF-S18-135 mm, f/3,5–5,6 IS, exponering 0,3 sek. vid f/20. Brännvidd 35 mm vilket motsvarar 50 mm vid 35-mmformat. Från platsen är det drygt 500 m bort till planerad bebyggelse. Den nedre bilden är inzoomad.

Fotopunkt 3. Foto från gamla landsvägen upp mot Vattholma och Lena kyrka (väg 703) i höjd med Lena-Ekeby. Till höger ses norra infartsvägen till Lena-Ekeby. Lena kyrkas torn skymtar till vänster i bild upp på åsen. Planområdet Edshammar 9:1 ligger ca 780 m bort och skymms från denna vy av skogspartiet mellan Malmvågsvägen och Stenby. Bild från Google maps.

Fotopunkt 5. *Vy från gamla landsvägen mellan Stenby och Vattholma.*

Följande slutsatser görs av de ovan redovisade fotovyerna:

Fotopunkt 1. Den norra delen av planområdet samt förskolebyggnaden kommer att vara synlig från denna plats. Det är dock på ganska långt avstånd, närmare 550 meter.

Fotopunkt 2. Sett från väg 703, gamla landsvägen upp mot Vattholma och Lena kyrka, skulle den nya bebyggelsen knappt synas eftersom den skulle komma att ligga på cirka 800 meters avstånd och till största delen skymmas av träridåer samt av skogsdungen mellan Stenby och det aktuella planområdet.

Fotopunkt 3. Härifrån skymms vyn mot planområdet av det lilla skogsområdet mellan Malmvågsvägen och Stenby.

Fotopunkt 4: Vyn härifrån skymms av träden längs ån och av bebyggelse som hör till Lena prästgård.

Fotopunkt 5: Till höger på bilden från ligger en tät skogsdunge som skymmer det aktuella planområdet. Om inte skogsdungen fanns skulle den nya bebyggelsen vara synlig till höger i bild. Skogsdungen tycks ha vuxit till sig de senaste 40–50 åren. På ortofoto över området från 1960 var platsen för nuvarande skogsdunge till stor del öppen betesmark med mindre inslag av träd och buskar, se s. 8. Även på ortofoto från 1975 såg området i stort sett likadant ut.

Påverkan på riksintresseområdet

I beskrivningen av uttrycken för riksintresset är det främst meningen som berör det öppna odlingslandskapet omgivet av en skogsridå som är relevant för bedömningen av detaljplanens konsekvenser för kulturmiljön. De delar som berör fornlämningsmiljöerna på Vattholmaåsen samt Lena kyrka och Vattholma bruksmiljö bedöms inte i någon nämnvärd utsträckning påverkas av planförslaget.

Mål och riktlinjer

I Uppsala kommuns kunskapsunderlag med fördjupade beskrivningar av riksintresseområdena finns riktlinjer för bevarande och utveckling av dessa områden i samband med ärendehantering. För Edshammar 9:1 är följande riktlinje relevant baserat på de mål för utveckling inom området som anges:

Det öppna jordbrukslandskapet bör på ett övergripande plan behålla sin öppna karaktär så att jordbrukslandskapets bebyggelse med byar, herrgårdar och kyrkomiljöer kan upplevas som de viktiga landmärken de är idag. Jordbruksslätten omges av en skogsridå som bidrar till förståelsen av den historiska gränsen mellan inågor och utågor. Fortsatt hävd av ängs- och hagmarker bör gynnas och om möjligt undantas från exploatering för bebyggelse eller planteras med sådan gröda att de öppna utblickarna försvinner.

Konsekvenser

Det öppna jordbrukslandskapet

Den nu föreslagna bebyggelsen bedöms inte påverka det öppna odlingslandskapet inom området. Planområdet är idag bevuxet med tät barrskog som till största delen vuxit upp efter 1960-talet. Fram till 1960-talet utgjordes området till stor del av trädbärande hagmarker. Öst/sydost om hagmarken tog barrskogen vid.

Sammantagen bedömning

Sett uppifrån Lena kyrka kommer den nya bebyggelsen delvis att vara synlig, se fotopunkt 1 ovan. Bebyggelsens synlighet är beroende av hushöjd, fasadfärg och takmaterial. Delar av bebyggelsen kommer att skymmas av den skogsdunge som ligger mellan Stenby och Malmvågsvägen. Det är dock drygt 500 meter till bebyggelsen och det nya området skulle visuellt kunna smälta samman med den bebyggelse som redan finns i närheten.

Enligt bedömningarna av bebyggelsens synbarhet från de ovan redovisade fotpunkterna kommer den planerade bebyggelsen knappt att vara synlig i det stora öppna landskapsrummet söder om Lena kyrka där det öppna jordbrukslandskapet i riksintresset kommer till uttryck som allra tydligast. Riksintressebeskrivningen lyfter också fram betydelsen av att bevara den skogsriddå som omger jordbruksslätten och bidrar till förståelsen av den historiska gränsen mellan inägor och utägor. Den planerade bebyggelsen innebär att den skog som under det senaste halvsekleet vuxit fram på planområdet kommer att avverkas till största delen. Som beskrivits ovan fanns tidigare hagmark i området framför den dåvarande skogsriddån i öster och söder. Den befintliga tätvuxna skogsdungen som ligger mellan Stenby och Malmvågsvägen kommer också att ligga som en skymmande barriär mellan Stenby och det planerade området.

Den föreslagna bebyggelsen innebär att man bygger vidare på den struktur som etablerats i östra Vattholma sedan småhusbyggandet i inleddes på 1950-talet. Det mesta av dagens småhus- och villabebyggelse i Vattholma öster om ån har byggts efter 1975.

Kvarteret närmast norr om den nu planerade bebyggelsen ligger norr om en öppen beteshage och består av ett tiotal småhus från 1950–60-talet som senare kompletterats och förtätats med nyare småhus.

På så sätt kan den nu föreslagna planen sägas bygga vidare på en utveckling som har pågått det senaste halvsekleet.

Sammanfattningsvis bedöms att den planerade bebyggelsen inte riskerar att påverka riksintresset negativt.

Rekommendationer för anpassning till kulturmiljön

För att de nya byggnaderna ska kunna bidra positivt till landskapsbilden ges följande rekommendationer:

- Byggnadshöjd bör inte överstiga två plan.
- Husen bör förses med sadeltak täckta med röda tegelpannor, alt. rödlackerad slätplåt i bandtäckning. Även omålad plåt typ aluzink kan vara lämpligt.
- Husen får gärna förses med förhöjt väggliv för att ge en lättare karaktär åt huset och möjlighet till en större inredd vind.
- Takvinkel bör ej överstiga 38 grader.
- Fasadmaterial av träpanel.
- Fasader målas med Falu rödfärg eller annan traditionell färgsättning, t.ex. med jordfärgspigment som gulockra eller umbra och bränd eller obränd terra. Falu rödfärg har en lång tradition som bör bevaras och leva vidare. Färgen är både billig och praktisk och enkel att använda. Helt röda fasader ger ett lugnare intryck än hus med vita knutar.
- Det vildvuxna skogspartiet mellan Stenby och Malmvågsvägen bör bevaras för att fungera som en visuell barriär mellan Lena kyrka och det nya området. Skogspartiet skulle kunna gallras och användas som en park med skogskaraktär.

Käll- och litteraturförteckning

Uppsala kommun, 2016. *Översiktsplan. Del B Ställningstaganden till riksintressen och vissa andra intressen av nationell betydelse.*

Historiska kartor, LMV:

Ekonomiska kartan 1952, J133-12i1b54

Häradsekonomiska kartan 1859-63 J112-92-22

Laga skifte 1866, Lenaberg nr 1-4, B40-15:4

Ägodelning 1714, Lenaberg nr 1-4, B40-15:1

Geometrisk delination utaf Lehnabergs skogsmark 1738, Lenaberg nr 1-4, B40-15:2.

Karta över riksintresseområdet:

<https://ext-geoportal.lansstyrelsen.se/standard/?appid=9ff5d99bf7a540d8b802113bd450249e>

Digital källor:

Kulturmiljövårdens riksintressen enligt 3 kap. 6 § miljöbalken Handbok 2014-06-23. www.raa.se.

Bjerking AB

Johan Dellbeck, byggnadsantikvarie
Telefon 070-65 11 931
johan.dellbeck @bjerking.se